

WWW.UNILIB.RS

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Ш О Д У Н А В К А.

№ 38.

У Суботу 16. Септембра

1844.

ПОЗДРАВЪ СЛАВСТВУ.

Приспѣ данъ,
И Славлянъ
Да свомъ роду дже гласъ!
Ура! Ура!
Браћо мила,
Обште любве куца часъ!

Садъ већ тма
Нема ма',
Славе наше крити строй;
Ко признае,
Славлянъ дав:
Люби Бога и родъ свой!

И већ свакъ
Слав - юнакъ
Тамо дже срце, духъ,
Слоге Славске,
Любве братске
Гдѣ се чує милый звукъ!

Зато нек'
Грми екъ,
Да се ори неба сводъ:
„Живи, живи!
Боже живи!
Нашъ Славлянскій милый родъ!!“

У Пряшови.

Јованъ А. Илићъ.

ОКУШАЙ ГОРКЕ ВОДЕ.

(Продужениѣ.)

ЛАЖНЫЙ ХАЦІЯ.

Нагнута на предградне мермерне, коя су окружавали терасу око нѣноге дома, Бзеља е

гледала на едну црну точку оризонта; та е точка была торонь Давидовъ, гди ю е по свомъ обећаню братъ имао чекати. У овомъ тиомъ разматраню, узнемирио ю е долазакъ едногъ роба.

„Еданъ хація моли се за гостопримство; рекне овај, почемъ се дубоко поклони.

— Нека му се учини, одговори Бзеља, безъ да е очи одвратила одъ оне точке свогъ сма-траня.

Робъ оде, па ипакъ дође.

„Хація зактева особеный съ вама разговоръ.

— Гди ти е господаръ? рекне Бзеља.

„На ютренъой молитви, одговори робъ.

— Я непримамъ никогъ у одсутствию твогъ господара, одлази!

Робъ се удали, но мало затимъ опетъ се укаже.

„Хація зактева тай разговоръ у име човечества.

— Немогу.

„За име вашегъ живота, коме, вели онъ, прети опасностьъ.

— Окани ме се.

„ За име вашегъ мужа...

— Немогу... Я нисамъ дужна примити тогъ човека, одговори Бзеља, колебаюћи се у нерѣшимости.

„За име сирочета Аміела, дода робъ тишимъ гласомъ.

— Нека уђе хація! повикне она напрасно-Бзеља се покріе покриваломъ своимъ; но текъ што е очи бацила на пришелца, коя е

быо къ нѡй доведень, измакло іой се изъ уста име Ассирь.

„Кѣри Ширасова, супруго Хофанова, прослови свештеникъ, я имамъ съ вама безъ сведока говорити.

Бзеля да знакъ: а робъ се удали.

„Садъ говорите, господару, пробеседи она съ ладномъ важноу.

„Кѣри Ширасова, рекне Ассирь, негда е мати ваша мой брачный савезъ съ вама одбацила; она е предпоставила Хофана... богатоу Хофана... Духъ зависти овладао е вашимъ супругомъ... Сутра ћете бити позвани моимъ именовомъ у храмъ и принуђени къ кушаню горке воде.

„Я се исте непланимъ, господару, одговори Бзеля безъ забуне.

„Діете! проговори Ассирь, приближавајући се Бзельи; ты е се небоишь... и ты бы имала право... може бити... кадъ бы рука Божія ту воду приуготовлявала... но то ће рука човечна чинити...

„Ніе ли то ваша, Ассире?

„Есть... то е моя!... и ето збогъ чега самъ зактевао, да съ вама говоримъ. Потомъ продужи жертвоприноситель нижимъ гласомъ: чуй млада жена, и памти, да ћу я, ако ты одашь и едну одъ овы речій, кое ћу ти саобщити, рећи, да ніе истина, и да ти ништа говорію писамъ... Твой мужъ зактева твою смръть... и по нѣговомъ налогу, морамъ метути отровъ у чашу, коя ће теби бити поднесена.

„Безчестный клеветниче! повиче разлюбе на Бзеля, дижући се дрктајућа.

„Ову кесу? уныта спокойно Ассирь, вадећи ю иза свогъ пояса, пуну злата... познаешъ ли?

„То е мой радъ!... одговори умукнута Бзеля.

„Ово е награда за твою смръть! рекне свештеникъ скривенымъ гласомъ.

„Бзеля покріе лице свое обема рукама и стане плакати подъ покриваломъ.

„Но, ако ты обешъ, то ће бити награда за смръть твога мужа.

„Несретниче! повиче Бзеля, повлачећи се натрагъ са ужасомъ.

„Чуй, продужи жертвоприноситель; сутра при обреду (церемоніи) быће две чаше направљене, една за тебе, а друга за твогъ мужа: у едной одъ ти быће отровъ... Обедай ми се, да ћешъ бити моя жена... за едну годину и едавъ данъ... па ћешъ остати после овогъ окусая лепа и чиста... као што и еси заоста.

Потомъ, кадъ е видіо, да Бзеля ніе могла разумѣти смысо ти рѣчій, додао е онъ:

„Шта! заръ незнашь, да ће, ако ты попиешъ чашу безъ отрова, твой мужъ ону другу са отровомъ попити, и да ћешъ ты тако сутра на вече бити удовица?

„Безчестный! повикне му она, као при разстанку.

Пре него што е Ассирь увидіо, на кою е страну млада Бзеля отишла, указао се робъ са заповѣшю одъ свое госпође, да овай одма истогъ тренућа на полъ одлази.

(Продуженіе слѣдующ.)

ЗНАТНИ ПОТУРЧЕНИЦИ ИЗЪ ЮЖНО-СЛАВЕНСКОГЪ НАРОДА.

(Продуженіе.)

Подъ Солиманомъ Великимъ, и нѣговымъ сыномъ Селимомъ III. по већој части были су толмачи, посредственци своју дипломатски дѣланиа, као и посланци при Аустрійскомъ двору сами южни Славени збогъ тога, што е у оно време кодъ Порте Славенскій языкъ у цѣни быо (Види Даницу Хрватску 1843 Ч. 4.) Велики Везири были су онда: Рустем-Паша Хрваћанинъ 1539. Овай е кѣрь Великогъ Солимана, тада великій утицај при двору имајућу, Мирмалу за жену, и сына Мулу Хуссейна имао, кои е у Турскомъ языку сатирске стихове писао. После нѣга дебелый и разборитый Али-Паша, Далматинацъ изъ Брацце 1565. Другій Али-Паша изъ Херцеговине и найвећій Везиръ Османскогъ Царства (као што га Хамеръ называ) Мехмедъ Соколовићъ Бошнякъ, подпора дивана и бывшій зетъ Селима Султана. Онъ е мудросћу и моћу своіомъ самъ чрезъ читаво владанъ Селимово знаке приближавајућегъ се пада Османске државе прикривао, иподъ три Султана найклизавіе и найопасніе између своју достоинства достоинство „Великогъ Везирства“ одиравао. Онъ е имао два сына Хасана и Ибраима, првый е быо кодъ двора

везиръ а другій коморникъ. Имао е такођеръ и едногъ внука Мустафу Соколовића, кои, бывшій намѣстникъ града Будима, 12. година храброшћу и великодушїемъ, зиданїемъ и уређиванїама по сведочби источны повѣствователя, као найвећїй између Турски намѣстника сматрати се мора, кои су икадъ Унгарску и Будимъ управляли. У исто време были су адмиралї: Піяле, сынъ едногъ Хрватскогъ ципелара, и зетъ Селима Султана; и Синан-Паша, Хрваћанинъ и братъ Паше Рустема. После тога были су везири и то Хрваћани: Ферад-Паша, Ахмед-Паша, оваї се 1524 год. у Каиру за Султана прогласи, и освоитель Емена, Синан-Паша, Бошняци Мустафа-Паша, юнакъ на граници, Хозреф-Паша, Яйлакъ Мустафа-Паша, Салъ Махомед-Паша, освоитель Ципра. Лала Мустафа Паша, у исто време и намѣстникъ Египта, Мактуль Мохамед-Паша, Балташи Ахмед-Паша, Ценеби Ахмед-Паша, Темридъ Ахмед-Паша и Жофи Ахмед-Паша, кои е као намѣстникъ одъ Египта подъ Сигетомъ пао. У исто време цвѣтала е у Босни фамилія Јаћева. Памети достойно е у исторїи, да су у едно исто време 4 Турске принцезе за 4 Славенска потурченика удате быле; и то оштроумна Мирмала, кћи великогъ Солима и сестра Селимова, удата е была за Рустема; Фатима, млађа кћи Селимова, за Сяву-Пашу, рођеногъ Славонца, и две старїе кћери, Ђсма и Геверъ, за Бошняка Мемеда Соколовића и Хрваћанина Піяла, кои су 17 Августа 1562 у едно исто време саяну свадбу у Цариграду држали.

(Продуженїе слѣдуе.)

КАКО ЧИЧА СРЕЊКО О ЧОВЕЧЕСТВУ УМСТВУЕ.

Кадъ човекъ какво дѣло читаюћи примѣти, да бы га, за ползу књижевства, и одъ туда и целогъ човѣства, испиту подврћи нужно было, и неке разпутице и еднострано умствованїе, буди у комъ смотреню, умно исправили намѣрио, мора се грдногъ и гнусногъ порока пристрастїа, и друге слабости, као живе ватре чувати, и тако управљати, да ни сѣнка оне исправе, какво одношенїе на личну увреду Г. Сачинителя имати може. Но исто тако и Г. Списатель дужанъ е расудливимъ и праведнымъ судїомъ быти, и свое мысли съ мыслима примѣтителя сравняваюћи,

наїстрожїемъ испытываню и разчленяваню подчинити, па ако нађе, да е у чему поклизнуо, слѣдовательно исправка на своме мѣсту; то онда човѣчество изискуе, истомъ за нѣгову искреность и правосудїе сваку пристойсть — оддати

Примѣтитель уздаюћи се, да ће се по предизреченомъ савршено владатъ умети, и тако кодъ човѣколюбивы читателя, а нарочито кодъ Чича Срећка, као почитанїа достойногъ землѣдѣлца, у праведномъ виду стаяти, предузео е само одъ оны точкїй неке одъ Чича Срећковы совѣта, Србскимъ землѣдѣлцыма даваны, испиту подврћи, кое се не само землѣдѣлаца тичу, него и целогъ човѣчества или богоподобїа. Што се пакъ самогъ предмета, т. е. вештїне Чича Срећкове у польскомъ прибавоштеденю (економїи) тиче, или: сачинявало дѣло Чича Срећково едно систематическо цѣло, и т. д. остављамъ изображеномъ публикуму на размотренїе, и по овоме праведно уваженїе.

Чича Срећко своимъ тридесетогоднїињымъ странствованїемъ по изображенїемъ државама прибави очевидношћу и собственымъ изгуствомъ знанїе землѣдѣлїа и домоводства (кољко е наравно нѣговымъ књижевно-неизображенымъ умомъ постићи могао), и кадъ се у отечество поврати и у Белосавце, свогъ рођеня место, приспѣ, гди одъ свои старїи прїятелиа юшъ Ч. Янка и Младена нађе, рѣши се земљу купити, па словомъ и дѣломъ свое селяне и саотечественике землѣдѣлїю и домоводству поучавати. Ово и учини. И пре свега приповеди прїятелима у кратко, гди е за пуны 30 година было и шта е радїо; па се одма лати свога предмета и тако, као найревностнїи стараць, садъ едну, садъ другу струку польске радїности и домоводства претресати почне. При овомъ претресаню упусти се и о ономъ говорити, што видокругъ (горизонтъ) нѣговогъ знаня прелази, и што умословне, а не землѣдѣлства науке изискуе, да се како, и гди употреби. Тако читамо, гди о узрастима дѣтїнства говори, стр. 12 свезе I. слѣдуюће: „Човекъ кадъ на оваї свѣтъ дође, онъ дође као дѣте, и прво му е стаиѣ, незнанїе и немогућность, себи помоћи у дѣтїнству, него се одъ матере неговати и у колевки люляти мора. Другїй му е узраст дѣтїнства, кадъ научи сѣдити и по пепелу валяти се. — — Трѣїй е узраст дѣтїнства, када дѣте одити, па после проговарати почне, и онда текъ, кадъ му се по мало умно дѣланїе раз-

вїати започне, у число умны и словесны створеня долази.“ Садъ престане друге узрасте дѣтнїества описивати, но изъ доякошнїа тїа, упыта свое прїатель: у коме сте узрасту дѣтнїества вы? Одговори самъ, утврђаваюћи ий да признати мораю, да се текъ у другомъ, т. е. ономъ узрасту дѣтнїества налазе, кадъ се дѣца по пепелу валяю; а то изъ тогъ узрока, што млогима кућице надъ главомъ прокисую, и што немаю на шта (вальда честито?) сести, ни на шта лећи.

Да ово сравненїе, будући е у свакомъ смотреню претерано, неразчленявамъ, погледаймо на логическїй саюзи и изводъ (результатъ) предизложены Чича Срећковы израза. Онъ рече, да се дѣцама текъ по трећемъ узрасту дѣтнїества, т. е. по почетку оденя и проговараня, умно дѣланїе развїяти почне, кадъ и у число умны и словесны створеня долазе. Ово и овоме подобно педагогично-филозофично умствовањ о узрасту дѣтнїества да е производъ неки стары педагога, истина е; но буди —, оно е за 19 векъ книжевно-умногъ и Христїанскогъ просвещенїа едностранно. —

Дѣте е оно божїе створенїе, кое јошъ у самой клици зачетка свогъ, будући е изъ крви и душе богу подобногъ створеня, способъ ума и словесности притяжава. Ова богуподобности дана способностъ, истина, да е само една искрица човечества, као што е и само зачето дѣте, но она се тако степено развїя, да човекъ, ако неће у бесполезно и сувопарно умствовањ да се упушта, не може ни степене узрасте дѣтета опредѣлити, а камо ли рећи, да дѣте текъ по почетку оденя и проговараня у умна и словесна створеня ступи.

Словесностъ и словесно истина да одъ речи „словити“ т. е. „говорити“, а умъ и умно одъ „умствовати“ т. е. „умети“ долази; алъ зато опетъ дѣте, докъ одити и говорити не може, изъ числа умны и словесны створеня низврћи не смею. — Ватра е ватра, па ма како да е мала, а и самой жижки или искри не смею рећи да нїе ватра. — Кадъ бы пакъ рекли, да е Чича Срећко по овимъ изразима: словесно-словоти, умно-умствовати (кое сумњамъ, да е онъ, као простъ землѣдѣлацъ на ове мысли дошао), збогъ подобности (аналогїе) за умѣстне нашао, и по њима дѣцу у число умны и словесны створеня опредѣлио,

зашто свое прїатель Ч. Јанка и Младена, а и остале, кои га слушаю, у число безумны и безсловесны стїпа, кадъ су они съ њимъ заедно о землѣдѣлю и домоводству умствовали и говорили? Рећи ће се како? Тако као што се нашъ искусный землѣдѣлацъ изражава, кадъ се човекъ свогъ заната недржи и у туђе послове меша.

Кадъ човекъ н. п. вѣру еднобожны народа у три реда подели, па првїи и другїи Чивутскомъ и Мухамеданскомъ, а трећїи редъ Христїанскомъ вѣромъ означи, и рекне: само е Христїанска вѣра савршена; то онда значи, да прве две нису савршене. Садъ на изводъ предизреченогъ непазећи, и неиспытываюћи, есу ли н. п. Талїанци Христїяни, или нису? рекне: Талїанци се налазе у другомъ реду еднобожны народа, т. е. Талїанска е вѣра несавршена; и то изъ тогъ узрока, што они оваї, или онаї ружавїе обичай при богослуженїю нису поправили. Тако е Чича Срећко, кадъ е текъ трећїи степенъ узраста дѣтнїескогъ словесности и умности удостоїо, и тимъ изрекао, да су дѣца првогъ и другогъ узраста безумна и безсловесна, па после на изводъ овога непазећи, своимъ прїательима рекне: вы се у другомъ узрасту дѣтнїества налазите, т. е. вы сте безумни и безсловесни, и то изъ тогъ узрока, што вашъ рђавъ начинъ живота поправили нисте. —

(Конацъ слѣдуе.)

ИСКРИЦЕ.

X.

Гладне Богъ насити добра, али и гладанъ валя да купи добро свое; и сиромашъ има у себи велико благо, и наученостъ и предвїѣненїе; може гледати, може слушати, учити може и задржати; и живина учи. Може сиромашъ желити, што е болъ, може ово питати одъ Бога и браће, може съ тврдомъ вольомъ слѣдити и напредовати на путу своѣмъ Тко ради свакиї данъ мало више него тежка нужда заповѣда, онаї ће до мало година видѣти сунце радости надъ собомъ. Радимо, вѣруймо, молимо. Јака вѣра умножава ћуди, ублажава душе. Изразимо срце одъ недостойны мыслиї, мыслимо и за ближнїе наше; и съ любви и милосрдїемъ расти ће веселїе наше. Штедимо у дане обилности, иматемо у потреби за насъ и за браћу. Али онаї, кои све радости меће у трбу, страдатће кано живинче, кое тежакъ прода, а месаръ заколѣ.

Учредникъ Милошъ Поповићъ.

Издано и печатано у Правителственої Книгопечатни у Београду.